

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Շարքի քաղաքին մայր եկեղեցին :

Սիջին դարուց մէջ շինուած Վաղ-
ղիոյ նշանաւոր եկեղեցիներէն մէկն է
Շարթր քաղաքին մայր եկեղեցին, թէ
իր ճարտարապետական գեղեցկութեա-
նը համար, և թէ այլ և այլ պատմա-
կան յիշատակներուն :

Վաղղիացի ժողովրդեան մէջ տարա-
ծուած բարեպաշտական կարծիք մը
կ'աւանդէ թէ այս եկեղեցւոյ հիմնադ-
րութիւնը քրիստոնէութեան առաջին
դարուն մէջ եղած ըլլայ՝ սուրբ Մ-
տուածածնայ մահունէն ետքը՝ անմի-
ջապէս իր յիշատակին ընծայուած :
Իսկ շատերը անհաւանական սեպելով
այս կարծիքը, երրորդ դարուն մէջ շի-
նուած կը համարին, և թէ այլ և այլ
փոփոխութիւն և նորոգութիւն կրած
է, այն վիճակին հասնելու համար՝ որ
ինչուան մեր օրերը կը տեսնուէր : Ին-
ներորդ դարուն մէջ՝ Սորմանտացիք ըն-
դունայն տեղ Շարթր քաղաքը պաշա-
րելէն ձանձրացած՝ մտածեցին նենգու-
թեամբ ներս մտնել. ուստի կեղծեցին
թէ կ'ուզեն քրիստոնէական հաւատքը
ընդունիլ, և քաղաքին եպիսկոպոսը ա-
նոնց խօսքին հաւատալով՝ օր սահմա-
նեց յորում ամէնքը մայր եկեղեցւոյն
մէջ ժողովուին, հրապարակաւ իրենց
առջի հաւատքը ձգելու համար : Հա-
ղիւ թէ հանդէսը սկսեւ էր, սուտ հա-
ւատացեալքը սուրը ձեռուրնին առած՝
աւարի վազեցին, և թէ բոլոր քաղաքը
և թէ եկեղեցին կործանեցին : Սետա-
սաներորդ դարուն սկիզբը՝ կայծակը
զարկաւ եկեղեցին, և բոլորովին յա-
ճին դարձուց :

Սակայն իր աւերակացը մէջէն՝ շատ
աւելի գեղեցիկ շէնք մը դուրս պիտի
ելլէր : Վաղաքին հայրապետական ա-
թոռը նոյն միջոցին կը դրաւէր Փուլ-
բերդոս, որ թէ գիտութեամբ և թէ
առաքինութեամբ բոլոր Սարդայի
մէջ մեծ անուն ձգած էր : Ինքը բոլոր

հաւատացելոց ձեռնտուութեանը դի-
մեց՝ իր եկեղեցին նորէն կառուցանելու
համար . և Վաղղիոյ, Մագղիոյ, Վեր-
մանիոյ և Տանիմարքայի զանազան կող-
մերէն այլ և այլ կամաւոր տուրքեր հա-
սան ձեռքը : Շարթրի ամէն դաս մար-
դիկն ալ յօժար մտադիւրութեամբ օգ-
նական եղան, ոմանք իրենց ստրկովը,
ուրիշները նիւթը մատակարարելով,
բազմագոյնք ալ իրենց ձեռաց ճարտա-
րութեամբ : Սամանակին պատմա-
գիրքը կ'աւանդէն թէ անանկ եռան-
դեամբ կ'աշխատէին, որ այնպիսի մեծ
շէնք մը ութը տարուան միջոցի մէջ
լմնցաւ : Իսկ այս խօսքը հաւանա-
կան չերենար, մանաւանդ որ ուրիշ տե-
ղէ գիտենք թէ երեքտասաներորդ դա-
րուն մէջ եկեղեցւոյն ամբողջ շէնքը
դեռ լմնցած չէր, և զանգակաց աշտա-
րակներէն մէկը նոյն ատեն շինեցին,
փայտէ զարդերով :

Սոր դժբաղդութեամբ մը հարկ ե-
ղաւ դարձեալ աշխատանքի ձեռք զար-
նել, և անանկով այս փառաւոր շէնքը
լմնցընել : 1506ին փայտաշէն աշտա-
րակներէն մէկը կայծակէ զարնուելով,
հարկ եղաւ նորէն հաւատացելոց բա-
րեպաշտութեանը դիմել՝ այս աղետիցը
դարման մը ընելու համար : Սուրբ Ս-
կոս ԺԲ Վաղղիոյ թագաւորը՝ մեծ գու-
մար մը ստրկի տուաւ, և իրեն օրինա-
կին հետեւեցան շատ իշխաններ և ազ-
նուականք . անով կրցան նորէն շինել
այն աշտարակը, և որպէս զի ուրիշ ան-
գամ կրակէ վտանգելու վախ չըլլայ,
Սիքսիէ ճարտարապետը քարէ շինեց
այն աշտարակը, և այնպիսի գեղեցկու-
թեամբ՝ որ առջինէն վար չմնար : Մե-
կէ ինչուան Վաղղիոյ մեծ յեղափոխու-
թիւնը՝ գլխաւոր արկածք մը չկրեց
Շարթրի մայր եկեղեցին . բայց խռո-
վութեան ժամանակ երբոր ամենուն
գլուխը տաքցած էր, և կրօնքը անհե-
տացընելու համար՝ ամէն ջանք կ'ընէին,
և իրենց ատելութիւնը ինչուան նիւ-
թական շէնքերու վրայ ալ կը տարա-
ծէին, այս եկեղեցին ալ այլ և այլ ա-
ւերմունք ունեցաւ : Սրիտան անունով

Շարքի քաղաքին մայր եկեղեցին.

անուանի արձանագործ մը 1780^{ին} նոյն եկեղեցւոյն մէջ տեղաւորեր էր իր մէկ ճարտարարուեստ քանդակը՝ որ սուրբ Լստուածածնայ վերափոխումը կը ներկայացընէր : Այսուվութեան ժամանակ երբոր թագաւորաց և սրբոց արձաններուն դէմ պատերազմ հրատարակուեցաւ, Շարթրի սինլքորը միացեր էր՝ երթալ Պրիտանի արձանն ալ խորտակել . բայց մէջերնէն մէկը այնպիսի կորստեան մը վրայ իրաւացի ցաւ զգալով՝ համոզեց զիրենք որ Լստուածեան աստուածուհւոյն նուիրեն այն արձանը : Ուրիշ շատ արձաններ և խորաքանդակ զարդեր ալ կան այս եկեղեցւոյս մէջ, ժԱ, ժԲ և ժԶ դարու շէնքեր :

Եկեղեցւոյն ներքին երկայնութիւնը 396 ոտք է, լայնութիւնը 100 և բարձրութիւնը 106 : Իսկ զանգակաց կրկին աշտարակները՝ կարգէ դուրս զարմանալի շէնքեր են . ժԱ դարուն մէջ շինուածը՝ 342 ոտք երկայնութիւն ունի, իսկ ժԶ դարունը՝ 378 ոտք . հինը՝ նշանաւոր է իր հաստատուն և անտեղի տալի ամրութեամբ . իսկ նորը՝ գեղեցկութեամբ և մեծվայելութեամբ : Եկեղեցւոյն ճակտին շէնքը՝ շատ լաւ յարմարութիւն ունի՝ այս երկու աշտարակներուն հետ . երեք գլխաւոր դռներ ունի, գեղեցիկ և բազմաթիւ արձաններով զարդարուած . և անոնց վրայ մեծ պատուհան մը՝ նկարուած ապակիներով, որուն վրայէն ճամբայ մը կայ որ երկու աշտարակները իրարու հետ կը միացընէ :

1839^{ին} յունիս ամսուն մէջ պատահած հրդեհ մը մեծ փնաս ըրաւ այս եկեղեցւոյն . որուն դարմանը մէկէն ըրին տեղացիք, որպէս զի իրենց քաղքէն այսպիսի զարդ մը չպակսի :

տնտեսական

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լոնտրա քաղաքը :

Սերջին անգամ եղած աշխարհահամարէն իմացուեցաւ որ Լոնտրա 2,362,286 բնակիչ կար, որոնցմէ 1,106,558 էրիկ մարդ, և անոնցմէ ալ 146,449 հոգի հինգ տարուընէ վար : Զամուսնացեալ էրիկ մարդիկ էին 670,380, և չամուսնացեալ կանայք 735,871 . ամուսնացեալ էրիկ մարդիկ էին 399,098, և ամուսնացեալ կանայք՝ 409,731 . այրի էրիկ մարդիկ էին 409,731, և այրի կանայք՝ 110,076 :

Երկններնէն բաժնուած արք էին 28,598, և էրկներնէն բաժնուած կանայք 39,231 : Ենցեալ տարի Լոնտրա 86,833 տղաք ծնան, և 56,786 հոգի մեռան :

Ենդհանուր աշխարհահամարը ցըցուց որ ծննդոց յաւելմամբ Լոնտրայի բնակիչները 60,000 հոգի բազմացեր էին 1856^{ին} համեմատութեամբ 1855 տարւոյն . պատճառն է զօրաց ու նաւաստեաց ի հայրենիս դարձը, որոնք պատերազմի պատճառաւ հեռացեր էին, մայրաքաղաքին գործոց աճումն ու բնակութեանց լաւնալը :

Լոնտրա աշխարհքս այնպիսի քաղաք մըն է, ուր մարդուս կեանքն աւելի երկայն է : Տասը տարուան մէջ մեռելոց միջին թիւն ելաւ 25 . առ 1000 . անցեալ տարի այս համեմատութիւնս էր 22 . առ 1000 : Երեւելոց կէսը 20^{էն} 40 տարուան են, որ իրենց շնչառական գործարանաց ախտակրութքը մեռեր են :

Լոնտրան աշխարհիս ամենէն բազմամարդ քաղաքն է . Բէքինէն մէկ քառորդ աւելի բնակիչ ունի, Կոստանդնուպոլսէն երկու անգամ աւելի, Բեղրպոլսէն չորս անգամ աւելի, Սէնայէն, Նոր-Եորքէն ու Սատրիտէն